

Oktatási Hivatal

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny 2013/2014. tanév Magyar irodalom - 2. forduló

Javítási-értékelési útmutató

a Reményik Sándor költészete című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Melyik költőnkhez szól Reményik Sándor az alábbi idézetekben?

Az eredeti helyesírás szerint közölt Reményik-idézet	A megszólított költő neve
a) „...Én nagy rokonom, ó, zokon ne vedd, Ha Rád vetem ma borus szememet, Volt sok testvérnek szép szava is hozzám, De a szívem fölé csak Te hajoltál. A költészet nagy erdejébe jártam, S a napsugaras széltől, messze, benn, Egy sötét úton én Hozzád találtam.”	Vajda János
b) „...Te reánk hagytál egy darab eget, Egy örökrészt a porló rög felett. Kisajátíthatatlan birtokot. Az álmaiddal benépesítettél Egy új hazát, Szabadság és szerelem gyarmatát: Egy magyar csillagot. ...”	Petőfi Sándor
c) „...Ám benned testté lőn, ki nem vagy test már, Míg én még hurcolom a bús igát, És járom, szikkadt szívvel egyre járom Vers-stációm meg nem írt sorát. A méltatásod, látod, elmarad, De bölcs mosolyod hozzám érkezik, Kik egymást nem ismertük itt alatt: Suttogjuk ma: <Lélektől lélekig>”.	Tóth Árpád
d) „...Te nem úgy ülsz ott, mint az Alkotó, De ők tisztelnek teremőjükképpen. Ha soká nézem, Miklós vas-kezében Megrézzen a gerezdes buzogány – S a láng Piroska fölvetett szemében Feléd lobogja rajongva: Atyám!”	Arany János

Elérhető pontszám: a négy költő megnevezéséért egyenként 1, összesen 4 pont

2. feladat

Pótolja a hiányzó szót a Reményik-kötetek címében!

- a) Vadvizek **zúgása** (1921)
 b) **Atlantisz** harangoz (1925)
 c) Magas **feszültség** (1940)
 d) **Szemben** az örökméccsel (1932)
 e) Egy **eszme** indul (1925)
 f) Kenyér **helyett** (1932)

Elérhető pontszám: a helyes pótlásokért 0,5 – 0,5, összesen 3 pont

3. feladat

Fogalmazza meg néhány mondatban az alábbi – eredeti helyesírás szerint közölt – verszárlatok hasonlóságát és különbségét!

Reményik Sándor: És ha kell, ...	Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala
„...És leszünk múzeumok kincse majd, Hült meteorok, roppant sírkövek, Kiket egy távol, késő nemzedék Tán megsüvegel majd és megkövet És talán féltő tisztelettel mondja: Ezek az ide tévedt, kemény holtak, Ezek a furcsa, idegen világok – Ezek – magyarok voltak!”	„...Vándor, állj meg! korcs volt anyja vére, Más faj állott a kihúnyt helyére, Gyöngé fővel, romlott, szívtelen; A dicső nép, mely tanult izzadni S izzadás közt hősi bért aratni, Névben él csak, többé nincs jelen.”

A hasonlóság alapja a nemzethalál, a nemzetpusztulás gondolata, látnoki megjelenítése. A mai magyaroknak csak az emléküik marad...

Reményik: a késői utódok esetleg nagy tisztelettel, elismeréssel beszélnek a jelen magyarjairól.

Kölcsey: a kritika, az elmarasztalás hangvétele az uralkodó; elmarad a tisztelet, az elismerés. Mindössze a „dicső nép” kifejezés utal a hajdanvolt magyar értékekre.

Minden olyan válasz elfogadható, amely a lényegét érinti!

Elérhető pontszám: a hasonlóságot és a különbséget is megfogalmazó, szabatos kifejtésért 2-2, összesen 4 pont

4. feladat

A „*csillag*” szóképek több *jelentése* van **Reményik Sándor** motívumrendszerében.

Nevezzen meg négyet – röviden!

- a) a valóságos égitest
 b) a magyarok találkozásának jelképes színhelye
 c) vezérlő, útmutató
 d) a magyarság szétszóródásának szimbóluma
 e) a magyarokat összekapcsoló kép is egyúttal
 f) otthon adó helyszín
 g) a nemzeti múltunkat jelképezi

- h) a megváltást, a folytonos reményt jelentheti
 i) állandó, maradandó menedék a változó, értéktelen földi világ helyett stb.
Minden más, helyes válasz is elfogadható!

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1, összesen 4 pont

5. feladat

„Latiatuc feyleym zumtuchel mic vogmuc...” (1200 táján)	„Látjátok feleim szem’tekkkel, mik vagyunk...” (Márai Sándor)	„Látjátok feleim,...” (Kosztolányi Dezső)	„Látjátok, feleim, hogymik vagyunk?...” (Reményik Sándor)

a) A négy hasonló kezdetű mű címének azonos elemei:

Halotti Beszéd (vagy kis kezdőbetűvel: beszéd)

b) Egészítse ki a fenti válaszát, hogy Reményik Sándor alkotása teljes címet kapjon!

Halotti beszéd a hulló leveleknek

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1, összesen 2 pont

6. feladat

Milyen lényeges rokon mozzanatokat ismer fel a két idézetben? Fogalmazzon meg közülük hármat néhány mondatban!

Magyar Lajos: Csoma Sándor naplója	Reményik Sándor: A döntő pillanat
„...Ki verte meg azt a kisfiút az utak igézetével, dobogni ki lopott bele nyugtalan szívet, s ígérte-hazudta, hogy messzire ér el?Az utat én akartam, mert engem akart az út...”	„...Ezer szemével, tündöklő szemével Engem nézett az augusztusi ég. Mert tudta jól: eljött a pillanat, Hogy én is ráemelem szememet, S az első látás megpecsételi A rólam megírt költő-végzetet. ...”

A költői pályakezdés, az „indulás” meghatározó sorai...

Mint az „eleve elrendelés”: az út és az utat majdan járó egymásra találása.

A küldetésstudat versei

Minden olyan válasz elfogadható, amely a lényegre érinti!

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1, összesen 3 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Reményik Sándor költészetének változásai a „Végvári”-versektől az „Ahogy lehet”-ig

Javítási-értékelési útmutató

a Mándy Iván novellái című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat:

Az alábbi két idézet alapján foglalja össze néhány mondatban Mándy Iván írói hitvallását!

„Mit akarhat egy író? Bármilyen meglepő, írni.
A tehetsége törvényei szerint.”
(Mit akarhat egy író? 1966)

„Miért írok?”

Értük.
A lerongyolódott házakért.
A megvakult ablakokért.
Az udvarokért.
A gangokért.
A porolórúdéért.
Az ecetfáért.
A sötét kapualjért,
ahova az Isten behúzódott.”

(Válasz a Nappali Ház körkérdésére „Miért ír Ön?” 1995)

Az író célja mindig a tehetségének megfelelő, a morálhoz hűséges írás. Mándy Iván nem akart elköteleződni, meg akarta őrizni írói autonómiáját. A hallgatás éveiben is a peremlétlen élők sorsát jelentette meg. A tárgyakat, a helyszíneket emberi tulajdonságokkal ruházta fel (lerongyolódott, sötét körülmények között élőkre utal). Késői novelláiban is vállalta a kiszolgáltatottakhoz, a szegényekhez való kötődését.

Elérhető pontszám: 2 pont

2. feladat

**Az alábbi fogalmak szerint sorolja fel Mándy Iván prózájának jellemző vonásait!
Az értelmezés mellé írjon egy-egy novellacímet is példaként!**

„Nagyvárosi folklorista”

Mándy Iván a nagyváros, a pesti bérházak írója. Novelláiban gyakran szerepel a Teleki tér, Mátyás tér, Tisza Kálmán tér egyszerű embereinek élete.
Pl. Kulikabát, Egy kapualj, Egy udvar, Tizenegy dresz (Legenda az Árusok teréről), Egyérintő, Vendégek a Palackban, Könnyező fák stb.

Epikus nosztalgia

Az epika klasszikus eszközei közül többek között a hagyományos narrációt is elhagyja legtöbb novellájában, ugyanakkor a moziról szóló írásaiban érvényesül, s a helyzetből következően naiv, nosztalgikus az elbeszélő mód.

Pl. Diákszerelem, Zorro halála

Műhelynovellák

Azok az írásai, amelyek eredetileg az alkotásról szóló, sokszor öníronikus dokumentumszövegek, vallomások, de amelyek egyúttal irodalmi szöveggé emelkednek.

Pl. Régi idők kávéháza, Asztalsarok, Utószó helyett

Elérhető pontszám: válaszelemenként 1-1 pont, összesen 6 pont

3. feladat

Mándy Iván novellahőseinek életében gyakran találkozunk önéletrajzi elemekkel.

Két-két példával mutassa be, milyen életrajzi mozzanatokat ismerhetünk fel az alábbi szereplők sorsában!

Zsámboky János

- Apja Zsámboky Gyula hírlapíró, akivel gyermekkorában hotelekben lakott, s aki az író korai pályájának indulását segítette.(Mándy Ivánt hírlapíró édesapja hasonlóan vezette be az írói világba)
- Az ötvenes években vidéki művelődési házakban előadásokra kérték fel.
- A Rádióban dolgozott dramaturgként.
- Pl. Zsámboky visszanéz, Mi az, öreg, Egy esküvő, A siker fényében

Mádai

- Mádai a „pufók, hülyegyerek arcú író”, Mándy ironikusan rajzolt alteregója.
 - Szemben a célelviséget valló írókkal Mádai képviseli az autonómia, a belső függetlenség megőrzését. Mádait mint Mándyt is fejlődésképtelenséggel vádolták.
- Pl. Brancs

Elérhető pontszám: válaszelemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 2 pont

4. feladat

Miért és hogyan válhatott mítosszá Mándy novellisztikájában a futball és a mozi világa? Gondolatait igazolja egy-egy novella címével is!

Futball-mítosz

A futball, a pálya a küzdelmek, győzelmek és vereségek színhelye. A sport világában fontos az egyéni teljesítmény. A játék képessége egyenlő az egyén szuverenitásával. A világ szimbolikus, sűrített képét jelenti a számára. Felidézi számára a gyerekkort, a Várost; a nemes és heroikus küzdelem szimbolikus megtestesítője.

Pl. Tribünök árnyéka

Mozi-mítosz

Egyrészt lírai visszaemlékezést jelentenek a gyerekkorra. De nemcsak gyerekkori énje számára, hanem általában a nézők számára is a filmek álomvilága teszi elviselhetőbbé a mindennapi létezést. A lírai emlékezések a 20-as évek mozijáról filmtörténeti adalékokat, információkat is adnak. A szabad mozgás, a képzelet, a fantázia és az illúzió világában a sztárok világa összeolvadhat a valóság világával.

Pl. Mozgóképek, Diákszerelem, Mozi, reggel, Egy moziban

Elérhető pontszám: válaszemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 2 pont

5. feladat

Nevek – kapcsolatok

- a) **Milyen kapcsolata volt Mátyás Ivánnak az alább megnevezett személyekkel és kulturális, irodalmi fórumokkal?**

Schöpflin Aladár

Ő közölte Mátyás Bogár című novelláját a Franklin Társulat képes folyóiratában, a Tükör-ben. Több novellában is megörökítette személyét az író. (pl. Szerkesztőségi órán)

Holmi

1989-ben alapított, havonta megjelenő kulturális, kritikai folyóirat, amelynek Mátyás Iván is szerkesztőbizottsági tagja volt.

Sándor Pál

Több művéből készített filmet: Régi idők focija (1973), Szabadíts meg a gonosztól (1979).

Újhold

1946 decemberétől 1948 májusáig megjelent szépirodalmi folyóirat, amelynek munkatársa volt.

Elérhető pontszám: válaszemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 2 pont

- b) **Melyik novellában találkozunk az alábbi szereplőkkel? Mire utalnak a történelmi és a beszélő nevek?**

Kossuth Lajos a novella címe: A villamos (Utak és utasok)

A nagy történelmi alak deheroizálva jelenik meg; a dicső múlt, az eszmények és a sivár jelen, a realitás szembesülnek általa.

Vaclav Havel a novella címe: Egy este

E novellájában ír a politikusról, akinek nézeteivel egyetért. Az alcím: Nyílt levél Kádár Jánosnak; a novella a Charta 77 perében hozott ítélet elleni tiltakozást fejezi ki.

Dsidás

a novella címe: Vendégek a Palackban

A novella egyik szereplője, a kocsis, aki az erőszakot, a féktelenséget képviseli. Verekedéssel rendezi konfliktusait, ostorral hajsolja lovait.

Príma Pofa

a novella címe: Egyérintő

Önmagát mindenki felett állónak érzi, nem tiszteli mások emberi méltóságát, életét sem. Pénze, hatalma, befolyása van.

Elérhető pontszám: válaszelemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 4 pont

6. feladat

Milyen filmszerű eszközök fordulnak elő Mándy novelláiban? Nevezzen meg négy ilyen jellemzőt!

A filmhez hasonlóan alkalmaz vágásokat, planokat (nagyításokat, közeli és távolképeket). Az idősíkok és a nézőpontok állandóan változnak, gyakoriak az áttűnések, a látomássá emelt látvány és a tempóváltások.

Elérhető pontszám: válaszelemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 2 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

**Az emlékezés technikája, idő- és térkezelés Mándy Iván
néhány szabadon választott novellájában**

Javítási-értékelési útmutató

a Kisfaludy Károly színművei című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Röviden fejtse ki, hogyan kapcsolhatók az alábbi személyek, fogalmak Kisfaludy Károly szépirodalmi tevékenységéhez!

a) **Bolyai Farkas:**

Két tragédiáját is feldolgozta Kisfaludy: Mohamed vagy A' ditsőség' győzedelme a szerelmen című Bolyai-dráma feldolgozása az Irene, a Kemény Simon vagy a hazaszeretet áldozatja című Bolyai-mű átértelmezése a Kemény Simon c. Kisfaludy-mű.

b) **Székesfehérvári színtársulat:**

A székesfehérvári színtársulat mutatta be 1819-ben Pesten az Ilka, avagy Nándorfehérvár bevétele című alkotását.

c) **Gaal György:**

Eszterházy Miklós herceg könyvtárnoka volt, lefordította műveinek egy részét (pl. Ilka, avagy Nándorfehérvár bevétele), esztétikai tanácsokkal látta el. Kisfaludy Irene című drámáját neki ajánlotta.

d) **Zsebkönyv:**

Aurora címmel 1821-től haláláig szerkeszti ezt az évkönyvet, melyet a kor „zsebkönyvként” emleget. Az Aurorát díszítő metszetek egy részét ő készítette. Az Aurora a romantikus irodalom első periodikája, ezzel vált Kisfaludy – Kazinczy ellenében – irodalmi vezérré.

e) **Mohács:**

Kisfaludy Károly híres verse. Az Aurora 1825. évi kötetében jelent meg Elégia címmel. Horváth János írta, „...e szép elégia mintegy új hőforrássá vált a további hazafias költészet számára”.

f) **Toldy Ferenc:**

Kisfaludy ajánlotta gróf Széchenyi István figyelmébe a tehetséges Toldy Ferencet. Toldy rendezte sajtó alá Kisfaludy Károly összes műveit, ő írta meg életrajzát. 1836-ban ő indítványozta a Kisfaludy Társaság létrehozását, melynek alapító tagja lett.

Elérhető pontszám: válaszonként 0,5 – 0,5 pont, összesen 3 pont

2. feladat

„Írói tükrök”

A) Kisfaludy Károly saját műveinek is görbe tükröt tartott. Mely drámáit parodizálják a következő xéniái? (Az idézetben szereplő műcímet kipontoztuk.)

- a) „Sok haza-puffogás, ok semmi, de szörnyü magyarság.
Bundás indulatok: oh be *tatári* műv ez!”

Parodizált dráma: Tatárok Magyarországon

- b) „Jambus-e, próza-e, vagy micsodás mű? - Dráma pedig szép!
Szép? - Hm! Győz a magyar: s tapsa az ottfen elég.”

Parodizált dráma: Ilka, avagy Nándorfehérvár bevétele

- c) „..... dörög s hőst szöktet az özvegyi várba.
Ablakból kapu lesz; szép dolog, és nem is új.
Hogy sereg is mene át a lyukon, már kell ide sok hit:
Több mint Thalia kér, bár leleménye szegény.”

Parodizált dráma: Szécsi Mária, vagy Murányvár ostroma

B) Kortárs írók is tükröt tartottak. Kik a szerzői az alábbi kritikai megállapításoknak?

- a) „Nincs nagyobb gyengeség, mint a főembereket minden hiábavalóságokban ténferegtenni.” — „A hallgatónak történet kell, nem készület; ez nem tudósítást, hanem cselekedetet vár. [...] Úgy vélekedik recensens, hogy a magányos beszédekkel (monológ) igen szűken kellene gazdálkodni; mert annak csak ott van helye, hol az indulat annyira nőtt, hogy az indulatos elfeledkezik magánlétéről.”

Kortárs szerző: Katona József

- b) „Nem állíták soha, hogy ő Shakespeare vagy Goethe a drámában, lord Byron vagy Schiller a lírában, Washington Irving a novellában, de hogy nálunk, magyaroknál egyike a szépirodalmi jeles elméknek, kinek hatása a maga korában nagy volt, kinek nyelvünk és nemzetiségünk körüli érdemei tagadhatlanok, azok, kik a legközelebb lefolyt évtizedeket ismerik, szíves hálával fogják megvallani. [...] Neve ez időkben ünnepezt név volt a színpadokon, zsebkönyvből évenként annyi példány kelt el, mennyinek elkeltével mai zsebkönyveink nem dicsekedhetnek. A vígjáték halála óta intenzíve egy lépést sem tett előre...”

Kortárs szerző: Bajza József

- c) „Tisztelni kell a szokást s a grammatikát, s jaj annak, a ki törvényt nem ismer: de az ízlés nem kevésbé szükséges és biztos vezér [...] Te ifjú vagy; az út terhes, de egy kedvező isten segélyével megfuthatod. Menj teljes elszánással neki, s a nehézség ne lankasszon, a hasztalan taps el ne szédítsen.”

Kortárs szerző: Kazinczy Ferenc

Elérhető pontszám: válaszonként 0,5 – 0,5 pont, összesen 3 pont

3. feladat

Töltse ki a táblázatot! (Egy mű csak egyszer szerepelhet!)

Drámai műfaj	Kisfaludy Károly e műfajban írt műve	A műfaj 2 jellegzetes eleme – Kisfaludy műve alapján
Történeti vígjáték	Mátyás deák / Hűség próbája	a) nemzeti történelmi téma (dicső nemzeti király ideája); anekdoták dramatizálása; történelmi hősök mindennapi körülmények között; b) a komikum forrása: ruhacsere/személycsere, de a történelmi alakok személye és nyelve emelkedettebb a többiekénél. A személycsere teszi lehetővé az ámulás/hütlenség/erkölcstelenség leleplezését, avagy a hűség igazolását.
Népies bohózat	A pártütők	a) A vígjáték alműfaja (truffa), szereplői népi alakok, ábrázolásuk leegyszerűsített (ostoba és dicsekvő Bíróné, nótázgató, szerelmes Palkó; korlátolt falusi előljárók <-> művelt, színházrajongó Hajnalfi...), b) főként helyzetkomikumra épül (levél elfogása, tartalmának teljes félreértése, a színházi előadást valós összeesküvésnek gondolják Bíróék), gyakran megjelenik a burleszkkomikum (a Kántor sebesülése), nincs valódi konfliktus, csak félreértés, de nagyhangú szervezkedéssel hősi támadást indítanak a falu előljárói Hajnalfiék ellen.
Lírai színmű	Barátság és nagylelkűség	a) drámai konfliktus helyett: vallomásosság (a remete siratja halott barátját) és félreértések (a remete nem ismeri fel az áruhás Mátyást) b) lírai betétek (Janust dicsőítő éneke), titok megfejtése a zárlat;

		Mátyás felfedi kilétét, így a remete elmondhatja a titkot: Janus Pannonius sírját őrzi.
Lovagdráma	Irene/ Tatárok Magyarországban/Ilka/Kemény Simon...	a) A 18. század végi és 19. század eleji színműirodalom egyik népszerű, a cselekményt a középkorba helyező, a lovagi történeteket romantikus hangvétellel előadó műfaja. b) tipikus kliséi: a szerelmesek elszakadnak egymástól, az ellenség egy embere „megkísérti” az egyik szerelme, de az hű marad szerelméhez, hazájához; bosszú; intrika...
Végzetdráma	Stibor vajda	a) Sorsdráma, a dráma cselekményének központjában a kegyetlen főúr áll, aki a jobbágyát megkínozta, s egy kutyája sérüléséért szakadékba dobatta. A szolga halála előtt megátkozta őt. b) Stibor végzetét nem az ellenfelei okozták; a végzetét, az átkot teljesítette be az, amikor a szakadékba ugrott.

Elérhető pontszám: a műcímért 0,5 pont, a 2 jellegzetes műfaji elemért 0,5 pont, összesen 5 pont

4. feladat

Mivel magyarázható Kisfaludy Károly drámáinak korabeli hangos sikere?

Kisesszében ismertessen 4 irodalomtörténeti vagy színháztörténeti sajátosságot!

- Kelemen László színtársulatának feloszlása után a magyar játékszíni mozgalom megtorpant. A Habsburgok a pesti német színjátszást támogatták. A nemzeti színjátszás kulturális és politikai programmá vált.
- Nincs elég magyar dráma, a vándortársulatok német lovagregények dramatizált változatait adják elő vagy fordításokat.
- A cenzúra a rebellisnek tekintett színműveket nem engedi színpadra (pl. Katona).
- Cél: a magyar nyelv fejlesztése – eredeti színjátékok által. Kisfaludy magyar nyelvű, eredeti drámákat írt.

- nemzeti öntudat kialakítása (történelmi tárgyú színművek, különösen fontos a Mátyás-kultusz, a magyar vitézek hősiessége)
- kiváló dialógusteremtő képesség
- A felvonásvégek mestere, Kisfaludy (Horváth János).
- ironikus humora
- a commedia dell'arte elemek (helyzetkomikum, típusok, irónia) magyar környezetbe, magyar műbe ültetése

(Minden helyes megoldás pontot ér.)

Elérhető pontszám: válaszelemenként 1 – 1 pont, összesen 4 pont

5. feladat

- a) Nevezze meg Kisfaludy Károly vígjátékaiban a komikum fajtáit! Mindegyikre írjon példát az életműből!

Komikumfajta	Példa
Helyzetkomikum	A kérők: Lidi terve alapján elhitetik a kérőkkel: ő Baltafy lánya, Máli a rokon, s a pénzéhes kérők lépre mennek. Csalódások: Mokány társalkodónő helyett az úrnőnek vall szerelmet Három egyszerre: három udvarló álruhában érkezik (két „középkori” remete, egy vadász) hogy a középkori őseire büszke Lorányinét kijátsszák, s megnyerjék Adél kezét.
Jellemkomikum	A kérők: Szélmáty (Csokonai-féle „magyar nemes”), hozományvadász, műveletlen, fellengzős. Csalódások: Mokány, földesúr, tipikus „magyar nemes”, de nem fellengzős, van magához való esze. Gondolatai a nőszülésen, e kényelmes életen, s a dohányon járnak. Luca kisasszony: csúf vénkisasszony, aki férjre vágyik, esetlen és túlbuzgó a „szerelmi cívódásokban”.
Nyelvi komikum	Beszélő nevek (A kérők: Szélmáty, Perföldy; Csalódások: Lombai; A pártütők: Körmösdy...) Fontoskodó, áltudományos beszéd – latin terminusokkal. A kérők: Perföldi beszéde, az inasok elferdített latin szavai („Princip Pál is”)

(Minden helyes megoldás pontot ér.)

- b) Nevezze meg Kisfaludy Károly szomorújátékainak 2 jellegzetes szereplőtípusát! Mindegyikre írjon példát az életműből!

Szereplőtípus	Példa (műcím, szereplő neve)
Fiatal szerelmes lovag	Kemény Simon (címszereplő) Honfi Elek (Tatárok Magyarországbán)
Intrikus	Kobut (Tatárok Magyarországbán) Zagán basa (Irene)
Bosszúálló, de kiváló hadvezér, ellenfél	II. Mohamed (Irene) Kajuk (Tatárok Magyarországbán)

(Minden helyes megoldás pontot ér.)

Elérhető pontszám: válaszelemenként 0,5 – 0,5 pont, összesen 5 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Dramaturgiai hagyományok és romantikus újítások Kisfaludy Károly színműveiben

Javítási-értékelési útmutató

„A görög-római mesék világa (Aiszóposz és Phaedrus)” című témához tartozó
feladatlaphoz

1. feladat

Értelmezze az alábbi fogalmakat a témával összefüggésben!

fabula: Versben vagy prózában írt tanmese, példázatos jelleggel világít meg valamilyen világi vagy vallási életbölcsest, életszabályt. Gyakori, hogy a tanulságot tételesen is megfogalmazza.

allegória: Az irodalmi mű egészén vagy egy részletén végighúzódó, folyamatosan kifejtett metafora vagy megszemélyesítés az adott jelrendszer elemeinek következetes felhasználásával.

bestiarium: Középkori didaktikus műfaj. Állatkönyv, amelyben mesés állatok tulajdonságairól vagy ismert állatok allegorikus sajátosságairól van szó.

antropomorfizmus: Élő vagy élettelen dolgok, jelenségek vagy elvont fogalmak emberi (vagy kizárólagosan emberinek hitt) tulajdonságaira utal.

Elérhető pontszám: válaszleemenként 0,5 pont, összesen 2 pont

2. feladat

Foglalja össze tömören a mítosznak és a mesének egymástól eltérő jegyeit!

	Mítosz	Mese
Téma, hősválasztás	Vallásos szertartáshoz fűződő hiedelem; önállósult istentörténetek, emberfeletti képességű hősök	Csodás, gyakran valószerűtlen elemekkel átszótt, általában pozitív főhős köré szerveződő történet. Jellemző alakjai lehetnek elvont típusok, képzeletbeli hősök, de egyszerű emberek, állatok is.
Kötöttség	Kultikus hagyomány	Fantázia, kötetlen
Funkció	A természeti és emberi jelenségek eredetét,	Erkölcsmesítés, bírálat, tanítás, szórakoztatás

	keletkezését és kisebb mértékben végső rendeltetését jeleníti meg.	
Szövegforma, szövegtípus	próza	próza vagy vers

Elérhető pontszám: válaszleemenként 0,5 pont, összesen 4 pont

3. feladat

Hogyan kapcsolódnak az alábbi nevek a görög-római mesék világához? Egy-egy mondatban válaszoljon!

Phaléroni Démétriosz

A Kr.e. 4.század végén összegyűjtötte az Aiszóposznak tulajdonított meséket.

Hérodotosz

Aiszóposzról mint valóságos személyről emlékezett meg.

Delphoi papjai

Aiszóposzt egy hagyomány szerint „istentelenség” vádjával a delphoi szentély papjai ölték meg.

Apuleius: Aranyszamár

A műben szereplő Cupido és Psyche-történet az Elveszett férj keresése című mesetípus legrégebbi feljegyzése.

Elérhető pontszám: válaszleemenként 0,5 pont, összesen 2 pont

4. feladat

„Olykor csak utalások vallanak egy-egy mesetípus hajdani meglétéről, máskor több-kevesebb hűséggel elmondva maga a mese szövege is előttünk áll ezer esztendő előttről.”

(Voigt Vilmos: A magyar folklór; A mese történetének kezdetei)

Készítsen négy fontos kulcsszóval és négy példa megnevezésével vázlatot a meseműfaj és a mesetípusok bemutatásához!

Kulcsszavak *pl.*: képzelet, csoda, fiktív színhelyek, szabad, gyakran irreális időkezelés, ismétlődő elvont típusok (legkisebb fiú, öreg király, okos leány, boszorkány, tündér...stb.) pozitív végkifejlet, igazság szolgáltatása, stb.

Mesetípusok: népmese – műmese;

tündér-, varázs-, állatmese, stb.

Elérhető pontszám: válaszleemenként 0,5 pont, összesen 4 pont

5. feladat

a) Az antik mesék csattanói a különböző nyelvek szólás- és közmondáskészletén is nyomot hagytak. Alább két rövid Aiszóposz-mesét olvas. Írja oda utánuk azt a magyar közmondást vagy szólást, amelynek a jelentése összefügghet az antik szöveggel!

A züllött ifjú és a fecske

Egy züllött ifjú elpazarolta atyái javait, s csak egyetlen köpenye maradt. Amikor megpillantott egy idő előtt érkezett fecskét, azt hitte, hogy itt a tavasz, és már semmi szüksége a köpenyre; fogta hát, és eladta azt is. Később azonban, mikor ismét téliesre fordult az idő, és nagy lett a hideg, megpillantotta a fecskét, megfagyva, holtan, és így szólt hozzá: "No, te aztán elintéztél engemet és magadat is."

A mese bizonyítja, hogy minden alkalmatlan időben végrehajtott cselekedet veszedelmes.

Közmondás: Egy fecske nem csinál nyarat.

A földműves és a kígyó

Egy földműves tél idején hidegtől megdermedt kígyót talált; megszánta, és keblére helyezte. Am a kígyóba, ahogy felmelegedett, azonnal visszatért igazi természetére; agyonmarta jótevőjét. Az pedig haldokolva így szólt: "Mégérdemlem a sorsom, amiért a gonoszon megkönyörültem."

A mese bizonyítja, hogy a hitványak nem változnak meg, még akkor sem, ha nagy jótéteményben részesülnek.

Szólás: ...kígyót melenget a keblén...

A hajótörött

Egy gazdag athéni másokkal együtt hajón utazott. Nagy vihar kerekedett, és a hajó felfordult. A többiek mind úszva igyekeztek menekülni, de az athéni egyre csak Athénát szólongatta, és fűt-fát ígért neki, ha megmenti. Az egyik hajótörött-társa, aki ott úszott mellette, rászólt: "Ne csak Athénát hívogasd, a kezedet is mozgasd."

Tehát az istenek segítségül hívása mellett nekünk magunknak is gondolkodnunk és cselekednünk kell a saját érdekünkben.

Közmondás: Segíts magadon, az Isten is megsegít!

Legalább két helyes megoldással elérhető összesen: 1 pont

b) Értelmezze a fenti példákra is figyelemmel egy híres magyar etnográfusnak az alábbi megállapítását:

„...mindennemű beszédnek a parabolák és példák adnak minden fényt és teljes méltóságot, mert az ezekkel való élés megkettőzi a nyelvbeli kifejezőkészség adományát.”(Ecsedi István)

A mesét vagy szövegének jellegzetes részleteit gyakran, különböző beszédhelyzetekben nyelvi építőanyagként is használjuk. Bármely kötött vagy kötetlenebb szövegtípusban érzékletesen megvilágít valamely állítást, igazságot. A mesék tanulságai és szövegük jellegzetes nyelvi fordulatai állandósult szókapcsolatokkal gazdagítják a nyelvet, a nyelvhasználatot.

Elérhető pontszám: összesen 2 pont

6. feladat

Jellemezze a következő mesék alapján a prózai, ill. a verses mese szerkezeti felépítését és poétikai sajátosságait; mutasson rá e téren a jellegzetes különbségekre is!

Aiszóposz: A királyt kérő békák

A békák bánkódtak szervezetlenségük miatt, mert nem volt uralkodójuk. Követeket küldtek hát Zeuszhoz, s kérték, hogy adjon nekik királyt. Zeusz látta együgyűségüket, s egy fadarabot dobott a tóba. A békák először megrémültek a csobbanástól, és a tó mélyébe merültek. Később azonban, mivel a fadarab mozdulatlan volt, felmerészkedtek, és végül már annyira lenézték, hogy felmáztak, és rátelepedtek. Mivel méltatlannak tartották, hogy ilyen királyuk legyen, másodszor is Zeuszhoz fordultak, és kérték, hogy cserélje ki a királyukat, mert nagyon lusta. Zeusz ekkor megharagudott, s vízikigyót küldött rájuk, amely megfogta és felfalta őket. A mese bizonyítja, hogy jobbak a lusta uralkodók, mint a haragos természetűek

Phaedrus: A tehén, a kecske, a juh és az oroszlán

*Sosem tanácsos és üdvös nagyúrral a
Szövetkezés: mesém tanúsítja tételem.
A jámborul tűrő juh, a kecske és a tehén
Az erdős völgyben oroszlánnal szövetkezett.
Egy vaskos, erős szarvast együtt ejtettek el,
Négy részre osztották s az oroszlán így beszélt:
„Az elsőt én veszem el, hisz oroszlán a nevem;
A második nekem jut bátorságomért:
Mert többet érek, énrám száll a harmadik;
S baj éri azt, aki a negyedikhez nyúlni mer!”
Így az egészset a gonoszság egymaga kapta meg.*

A prózai formájú mese az ősbibb változat. Általában rövid, tömör, kötetlen.

A verses mese gyakran terjedelmesebb, az elbeszélő részeket a szereplők párbeszédei, monológjai színesítik, a szöveget összefoglalás, a konklúzió kimondása zárja. Nyelvezete ugyan világos, közérthető, de a szóhasználat, a stílusárnyalat választékosabb. Verselése időmértékes, jambikus (sorfajtája: jambikus senarius).

Elérhető pontszám: összesen 5 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Az oroszlán, a farkas és a róka...

**Az antropomorf jelentések változatai Aiszóposz és Phaedrus meséinek néhány
ismétlődő szereplőjében**

(Más, többször előforduló, különböző antropomorf állatszereplőt is választhat!)